

**KÖK (ETİMOLOJİ), SÖZCÜK VE KAVRAM İLİŞKİSİ:
YARGI SÖZCÜĞÜNÜN ETİMOLOJİK VE KAVRAMSAL
ANLAMI**

Coşkun ÖZDEMİR*

“Gerçek”, bazı sözcüklerle daha kolay taşınır. (YARGI)

Özet

Gerçeklik, olgunun kavrama uygunluğudur. Bütündür. Bütünü oluşturan özdür ki, momentlerin organik birliğinin bütünlüğüdür. Bu birliğin momentlerinin belirlenimleri olumsuz ve bu nedenle, yalnızca düşünsel kiptedirler. Gerçeklik nesne olarak bu halde iken; onu elde etmek için dilin yöntemi olan “yargı”, gerçekliği bir çırpıda ele geçirme yeteneğini taşımaz, gerçekliğin her momentini parça, parça bölerek anlar ki; bu ise gerçeğin yapısı ile çelişiktir. Yargının ve gerçekliklerin bu niteliklerinin bilinişi, gerçeği elde etme olanağının önünü açar. Her yargının bir yarma (bölme-parçalama) olduğunun bilinci, gerçeklik karşısında ondan beklentimizi doğru boyutlara çeker. Böylece ilişkimizin doğru doğasını elde etmiş oluruz.

Dilin etimolojisinin bilinmesi gerçeğin elde edilmesinde ayrı bir kolaylık sağlar. Bazı sözcükler, kavramın karşıtlıklarını içkin olarak taşır ve gerçekliğin yapısının apaçık dışı vururlar. Böylece gerçekliğin kurgul (spekülatif) karakterini bize gösterirler.

Türkçede “yargı” sözcüğü bu özellikleri taşır ve dilin derinliğinin bir örneğini gösterir.

Anahtar Kelimeler: *Etimoloji, sözcük, kavram, ‘yargı’, kurgul.*

Abstract

Reality is relevancy of fact to notion. It is the whole. It is the quiddity which complements the whole and it is the integrity of organic coalescence of moments. Determination of the moments of this coalescence is negative and therefore they are only at intellectual paradigm. When reality is at this state as an

---

* KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri ABD.

object, judgment, which is the method of language to acquire it, can not manifest the ability of acquiring the reality at once. It comprehends the moment of reality by pieces and this contradicts with the structure of the reality. Knowing these characteristics of judgment and reality paves the way for acquiring the real. Awareness of each judgment is a division, leads our expectation to the right direction in the face of reality. Thus we acquire the true nature of our relation.

Knowing the etymology of the language provides another convenience for acquiring the reality. Some words involve the opposite of the notion and express the structure of reality nakedly. Thus they show us the speculative characteristic of the reality.

In Turkish the word “yargı” (judgment) have these characteristics and shows an example of profoundness of the language.

Keywords: *Etymology, word, conception, ‘yargı’ (judgment), speculative.*

Ad ve Kavram Ayrımı

Her sözcük önce bir ‘Ad’dır, sonra bir kavram. Ad, nesnenin bedenidir, kavram ruhudur. Ya da ad, nesnenin dışı, görünen hali, kavram nesnenin içidir, görünmeyen, sadece düşünülebilen yanı. Ad, duyusaldadır, kavram düşünsel. Ad, bizi dıştan tanışıklıkta bırakır, kavram içine çeker; gerçekliği, onun derinliklerinde bulunur. Ad, sadece kendini tanıtır, kavram, kendinin ‘ne’, ‘niçin’ ve ‘nasıl’ olabildiğini açıklar. Adın, bizde yarattığı ve bıraktığı imgedir (resim), kavramın bizde ortaya çıkardığı bilgidir. Ad, çocukluk bilincine denk düşer, bilgi olgunluk ve bilgelik. Çünkü çocuk bilinci, nesneyi yalnızca ayırabilir, bir tür ad koyar, ama bilemez (anne ve babasını başkalarından ayırır, ama anne ve baba kavramlarına dair hiçbir bileği yoktur.). Dolayısı ile ad insanlığın çocukluk dö-

neminin bilincidir, kavram olgunluk döneminin bilincidir. Ad bir tür hayvanî yetinin gelişmiş halidir (ya da insanla hayvan arasında ara yerdir, hayvanda nesnelere koku ile ayırır), kavram salt insanî olandır. Ad, kendi içindir, kavram bizim için.

İnsan kendini doğadan ayırma sürecine nereden başlamış olmalı. Önce ben ayırımı yaptıktan sonra, kendini öteki nesnelere ayırmakla mı, yoksa kendi dışındaki nesnelere birbirinden ayırdıktan sonra mı sıra kendini onlardan ayırmaya gelmiştir. Nereden başlarsa başlasın bir bütünlüğü ilk 'yarma' burada gerçekleşmiştir. Çünkü doğa bir bütündür ama bir tekili, o bütünden ayırıp, ona bir ad vererek yalnızca(sadece) tekil muamelesi yapılması, bir soyutlamadır ve gerçekliği dışarıda bırakır. Bu ayırmanın kendisi ilk yarma ya da ilk soyutlamadır. İnsan hem doğayla bütünlüğünü yararak kendini belirlemiş, hem de aynı bütünü yararak kendi olmayan ikinci yarısını "doğayı" belirlemiştir. Bu belirlenim soyutlamadır ve bunun bir soyutlama olduğunun tanıtlanması ise çok basittir; doğayı insandan ayırın, bakalım insanın insan olarak kalması ne kadar mümkün?

Kuşkusuz bu saltık bütünlük ilk başlangıç noktası olarak alınsa da; bu bütünlüğün altına düşen yeni bütünlük kümeleri oluşacak ve bu yeni bütünlükler, ondan çıktıkları için ona görece bütünlükler olacaklardır.

Nesne ile dolaysız olarak, doğrudan doğruya, arı kavramsal, bilişsel bağ kurmamız olanaksızdır. Çünkü onu olduğu biçimiyle aklımıza sokamayız, bunu gerçekleştirmenin bir yolunu bulsaydık bile bir işe yaramayacaktı. Öyleyse nesne ile bilişsel ilişkimizde bir aracı her durumda gereklidir. Bir aracının görevi, iki ucun ilişki kurmasının önündeki engeli kaldırarak her birini öteki için (bilinir) kılmak ya da ikisini aynı paydaya almak, öz-

deş kılmak, aynı cinse çevirmektir. Nesne ile aramıza koyduğumuz bu aracı, nesneyi bize olduğu gibi taşıma yeteneğine sahip midir ya da bu gücü varımızdır?¹

Kuşkusuz bu sorunun yanıtı, nesne ile ilişkimizden muradımızın ne olduğu sorusuna da bağlıdır. Nesne ile kurduğumuz ilk bilişsel ilişki, ona bir ad vermedir. Doğanın saltık birliğinde önce her şey 'bir', ayrılmamış ve adsızdı. Bir tek, 'bütün' vardı ve bir tek ad. Bir şeye ad vermek onu, adsızlardan ayırarak sabit bir im'le damgalamaktır. Onu başka bir şey olarak değil; başka bir şey olmayan bu, olarak işaretlemek. O nesneye işareti koyan biziz. Nesne ise bizim yaptığımız bu işleme duyarsızdır. Bizim yaptığımız gerçekte Onu olduğu şey olmaktan çıkarıp, yani olumsuzlayıp başka bir şey yapmaktır. Bu başka bir şeyin şimdi bizim için görevi, olmadığı şeyin, yani gerçek nesnenin yerini doldurmaktır. Adın temsil ettiği nesne kuru bir sözcüktür ama temsil ettiği nesnenin imgesini (resmini) yüklenmiş olarak ise, onun formu ile dolmuş ve kavram olmuştur.

Her sözcük gramatik olarak başka bir şey olmazdan önce, bir şeyin adıdır. Sıfatlar, fiil vb. olması, ad olma özelliğinden sonra kazandığı ikinci bir türevsel özelliktir.

Bir ad, bir aracı olarak bize, temsil ettiği nesnenin dışsal ayırımını imlemekten öte, onun içeriğine-özüne dair bilgiyi doğrudan veremez. Çünkü duyusal kiptedir, yalnızca tekili göstermeye yeteneklidir, evrenseli göstermeye uygunsuzdur; bilgi ise evrensel olandır. Bizi nesnedeki

---

¹ Elbette bu soru, yanıtı burada aranacak bir soru değildir ve biz bu sorunun yanıtını olumlu olarak varsayıyoruz. Kant'ın Bu konuda sonsuz emeği, olumsuz bir sonuçla noktalansa da, bizi oradan olumlu noktaya taşıyan da gene bu çalışmadır ve onun iyi sonucu olarak başkaları tarafından ortaya çıkarılmıştır. Özellikle de Hegel tarafından

evrensel olana götürecek olan ise bu adın kendisinin olumsuzlayarak kavrama dönüşmesidir. Adın değişmiş bu yeni kipliğine bu ikinci aracıya; içeriğin adı olarak, 'Kavram' diyoruz. Eldeki bu yeni sözcük, gerçekte, başka bir aracı ya da yeni bir aracı değildir, aynı sözcüğün ad olmaktan kavram olamaya terfi etmiş halidir (kipliği).

Aynı sözcüğün bu değişim süreci, öznenin (bizim), adın temsil ettiği nesne ile uzun bir bilişsel deneyimimizin sonucu oluşacaktır. Çünkü 'ad', 'kavram' haline çevirmek, onu kavramak, onu çepeçevre kuşatarak tüm süreçlerini kendimiz için apaçık hale getirmek için yoğun ve uzunca kereler tekrarlanan bir çabaya gereksinim olacaktır.

İlk adlandırma içerikle uygun bir biçimde yapılmışsa; daha doğrusu bu bizim için açık, ortada ise sözcüğün bu ad'dan Kavram'a eviriliş süreci daha zahmetsiz olacaktır. Ya da ad'dan kavrama geçişte gene de değişmesi gereken, gideceğimiz yeni yolu da işaret eden bir ara bağıntı doğacaktır. Böylece kavrama süreci daha adı koyduğumuzda başlayacaktır.

Ve biz bunun bilincinde isek, nesneyi kavrama çabamız adı öğrendiğimizde başlayacaktır. Zira ad, ad olarak, bize, içeriğe dair bilgiyi kendi üzerinden verecektir. İşlem azalmıştır, dolambaçlar içinde kaybolmayacağımız kadar görünürdür. İlk adlandırmanın içerikle beslenmiş olarak yapıldığı kabul edilmelidir. Yoksa tersi Rastlantıyı ilke yapar ki, bu ölçü yokluğu demektir ve Us'un her biçiminin çalışma biçimine uygun değildir. (Ama sonraki değişimler bu bağıntının şu ya da bu ölçüde değişmesine yol açmıştır, çünkü etkileşimlerin mantığı başka bir biçimde işler).

Sözcük Olarak 'Yargı'

'Yargu', çok eski bir Türkçe sözcüktür. Çağatay-

ca'da ferman, Moğolca da Hakim anlamında kullanılır. Yunancada tüze anlamında “dike” ve kanıt anlamında “apodeixis” sözcükleri... Latinceye yargıç anlamında judex ve yargılamak anlamında judicare deyimleriyle geçmiştir. Yargı deyimi, antik yunan felsefesinde apophansis ve Latincece Judicium deyimleriyle dile getirilmiştir (Hançerlioğlu 2005).

Türkçede Yargı sözcüğü ayrıştırılınca, ek olan ‘-gı’ çıkarıldığında kök olarak geriye kalan ‘Yar’ sözcüğüdür. ‘Yar’ sözcüğü Türkçe sözlükte “deniz, göl, ırmak gibi su kıyılarında ya da karada dik, yer. Uçurum” anlamına gelmektedir (Püsgüllüoğlu 2010). Ad olarak ‘yar’, yarılma eyleminden artakalan iki parçadan, ya da parçalardan birisi, yarısı, bir yarısı vb. “yara”, “yarar” (tamamlar, bütünlük anlamında), ‘yaranmak’ (eksiğini gidermeye çalışmak), “yaralanmak”, (yine bütün olan bir yerin ikiye ya da daha fazlaya, bölünmesi, ‘yararlı’ (gene tamamlayan, bütünlük anlamında), “Yardımcı (öteki yarısı yerine geçen), “yardımlaşmak” (eksiğini tamamlamak, öteki yarısı olmaya çalışmak), “Yarbay” (henüz albay (tüm bay, tüm önder olamamış anlamında olmalı), “Yardakçı” (kötü işlerde birine yardım eden), “Yardımsever” vb.

Peki, kök- ek olarak ayrılaşmamış ‘yargı’ kelimesinin sözlüklerdeki anlamı nedir?

1. Kişinin bir şey konusunda olumlu ya da olumsuz bir şey söylemesi,

2. Düşünme, kavrama, karşılaştırma ve değerlendirme gibi yollara başvuru olarak, kişi, durum ya da nesnelerin eleştirici bir biçimde değerlendirilmesi.

3. Hukuk. Mahkemece, yasalara göre, bir olayın doğuşuna yol açan etkenlerin de göz önüne alınarak değerlendirilmesi sonucu verilen, davayı sonuca bağlayan karar.

4. Felsefe. Sav ile karşı savdan bir sonuca varma işi, akıl yürütme sonunda varılan sonuç

5. Felsefe. Bir şeyin ya da iki şey arasındaki bağıntının gerçekliğini olumlu yada olumsuz yolda sonuca bağlayan düşünce edimi. (Püsküllüoğlu 2010).

Ayrıca Orhan Hançerlioğlu'nun Felsefe Ansiklopedisi adlı çalışmasında (2005) felsefi, mantıksal, ruhbilimsel anlamıyla Yargı sözcüğü, kök anlamı olan "yar" sözcüğü ile bağıntı kurulmadan tanımlanmaya çalışılırken TDK'nin söz konusu sözlükleri de benzer anlamda tanımlamalar yaptığı görülmüştür.

Sadece Nişanyan'ın Etimoloji Sözlüğü'nde (2007) "Yar", kesmek-karar vermek olarak belirtilmiştir.

Türkçedeki tüm bilimsel sözlüklerde 'yargı' sözcüğünün yarmak, yarım, yarılmak gibi sözcüklerin de kökü olan 'yar' kökünden türediğini gösterir bir im yoktur. Bunu bir eksiklik olduğunu ve yargı sözcüğünün 'yar' kökünden gelmiş olduğunu tanıtlamaya çalışmak yazımızın amaçlarından biri olacaktır. Kuşkusuz bu çabanın abesle iştigal olduğu gibi düşünceleri aklına getirebilecek olanlara yazımızın başında vurguladığımız etimoloji -kavram-anlam ilişkisini bir kez daha anımsatmak isteriz.

Görüldüğü gibi 'yargı' sözcüğünün batı dillerinde ki etimolojisinde 'yarmak' fiili ile ilişkisi tespit edilmiş görünemiyor. Bu ilişki zaten olmadığı için mi, yoksa gerekli araştırma yapılmadığı için mi böyledir bilemiyoruz. Bununla birlikte Almancada yargı anlamına gelen 'urteil' sözcüğünün bu fiil ile ilişkisine dair Hegel'in yazdıkları bizimde bu ilişkiyi arayışımızda cesaretlenici etken oldu. 'Urteil/Yargı sözcüğünün Almancadaki kökenbilimsel imlemi derindir ve kavramın birliğinin "ilk olarak ve ayrılaşmasını kökensel bölünme olarak anlatı ki, gerçekliği içindeki Yar-gı budur." (Hegel 2004:260).

Almancada 'urteil' sözcüğünün derinlerde yatan yarma anlamı Türkçe de bu sözcüğün adeta yüzeyinde görünür. Bu demektir ki, ad olarak sözcük kendini bize aynı anda, ek bir çaba istemeden kavram olarak da açar. Böylece 'yargı' sözcüğü kavramı gibi gerçeğin bize gelişinde kolaylaştırıcı bir rol oynar.

Felsefede kavramın açınımını yüzeye çıkaran ve derinlikleri bir bakışta görmemizi sağlamaya yardımcı olan bir sözcük vardır. Almancada 'aufheben' sözcüğü böyle bir sözcüktür. Hem ortadan kaldırmayı hem de kendi içinde saklamayı, hem dışarı çıkarmayı hem de içerde tutmayı anlatır. Kavramın bu özelliğine Hegel çok değer verir. Çünkü kavramların yargılardaki kullanımı ile kurgul anlamı yakalamak neredeyse imkânsızdır (kurgul anlam: gerçekliğin bütünsel olarak kendini ortaya sermesi. Günlük, görgül bilincin, Anlaksal anlamın karşıtı olarak). Bu karşıt iki, anlamın birlikte kapsandığı kavram yoluyla Hegel felsefesinin anlaşılmaı bir ölçüde ortadan kalkar. Ya da gerçek peşinde yürüyen Us'un kendini, kendi formunda bir sözcükte, pek fazla çabaya gereksinmeden bulması pek ender yaşanan büyük bir sevince yol açar.

Dilimizdeki 'yargı' sözcüğü bu şanslı sözcüklerden biridir. Ve bu şansın farkında olmaktan uzak olsak ta, bu kavramın bize sunduğu sevinci yaşamıyor olmak, etimoloji- sözcük-kavram ilişkisinden yararlanmayan bizlerin suçudur. Dildeki gerçek zenginlik bu belirlenimleri taşıyan sözcüklerin çokluğuyla ilişkilidir de. Yargı sözcüğü hem bütünü hem parçayı anlatır. Yarma kavramı içinde iki anlam birlikte, hem parça hem bütün olarak bulunur. Bütün olduğu için yarılabılır. Yarılabildiği için bütündür. Daha burada gün gibi ortaya çıkar ki her yargı eksik bir gerçekliktir. Bu tanıtlama ise kavrama yaklaşımda bizim

için sonsuz değerde bir kolaylaştırıcı işini görür.

Kavram Olarak ‘Yargı’

Yargı kavramı felsefe'nin daha özgün olarak da, mantığın içine düşer. Bu nedenle de Felsefenin mantık dalı ile ilgilenmiş felsefecilerin ilgi odağında bulunan bir kavramdır. Bu nedenle Aristoteles kavramla ilgili çözümlerinin ilk filozofudur. Farabi, Kant ve Hegel mantık çalışmaları üzerine yoğunlaşan filozoflar olarak yargı konusunu şu ya da bu yönlerden incelemişlerdir.

Yargının ne olduğunu bilmek için onun zemini olan, kendisi yargı olarak ta onun belirlenmeleri olan “Kavram” kavramını kavramak gerekli. Çünkü yargının gereği kavramdır, kavramla çalışır ve hatta yargı kavramların türleri arasındaki kurulan ilişki biçimleridir diyebiliriz. (Ancak biz burada kavramın tanıtlanmasına, incelenmesine (ince-eleme) girmeyeceğiz ve kavram'ın anlamını biliniyor olarak kabul edeceğiz).

Yargı bir özne-yüklem ilişkisidir. Özne ve yüklem birbirinden ayrı olarak tanımsızdırlar. Tıpkı, uzayda bir noktanın tanımsız olması gibi. Her “bir şey”in tanımlı olması için birbirine zorunlu ihtiyacı vardır. Yada bir şeyin tanımlı olması demek belirli olması demektir, bir şeyin belirli olması ise bir başka şey yoluyla olanaklıdır. Bu ontolojiktir, varlıksa; yani sadece epistemolojik, bilgisel değil. Yargı özne ve yüklem basit bir birleşmesi değildir. “Ve yargının değişik yanlarının bir birleşmesinden söz etmekte eşit ölçüde yanlış olacaktır. Çünkü bir birleşme söz konusu olduğu zaman birleşenler ayrıca birleşme olmaksızın kendi başlarına bulunuyor olarak ta düşünülürler. Bu dışsal anlayış yargının, yüklem bir özneye yüklenmesi ile ortaya çıktığı söylendiği zaman kendini daha belirli olarak gösterir.” (Hegel, 2004:261).

Kant'ın son tahlildeki vargısı yargının ya da özne –

nesne ilişkisinin epistemolojik, yani sırf bilincin konusu olduğu, aynı düzeye kadar nesnenin- varlığın konusu olamadı yönündedir. Oysa bu görüş düalisttir. Nesne ve öznenin saltık ayrımına varır, bir yanda bilinecek şey olarak nesne, öte yanda bilen olarak özne birbirinden yalıtılmış olarak var sayılırlar. Ama bu noktadan bir adım ileri atış çabası, gösterir ileri adım yoktur. Vardır ama sadece “boşluk” olarak. Zemin kaybolmuştur.

Belirlenim, öznenin bir şeyi yüklenmiş olarak ortaya “o halde” (o biçimde) çıkışıdır. Soyut, boş belirlenim olmaz, belirlenim bir şey ile belirlenmiş olmaktır, o şey ise yüklemidir; şimdi öznenin “özü” onun yüklemi olarak ortaya çıkmıştır.

Yargıda bölünmüş olan özne'dir. “Özne kendi kendisi ile olumsuz bağıntı olarak, temelde yatan dayanaktır ki, Yüklem kalıcılığını onda bulur ve düşünseldir (Özneye ilintilidir); ve özne genel olarak ve dolaysızca somut olduğu için, Yüklemin belirli içeriği Öznenin birçok belirliliğinden salt biridir.” (Hegel, 2004:263).

Bir bütün olan “Özne”nin bir yarısı bir tarafta belirsiz bırakılmış, öteki yarısı ise, şöyle ya da böyle diye belirlilik kazanmıştır. Öyleyse kavram, BÜTÜN, ÖZNE, NE DERSEK DİYELİM belirli ve belirsiz olarak ikiye bölünmüştür (yarılmıştır).

Öznenin bir kavram olarak tikelleşmesi şu anlama gelir ki; Soyut ve somut olarak, ya da belirsiz ve belirli olarak bölünmüştür. Somut yarım ile özdeş olan Özne, kendi evrenselliğinde tikelleşerek; evrensel ve tikel olarak yarılmıştır.

“Kavramın gerçek ayrımları olarak evrensel, tikel ve tekil'in de onun türlerini oluşturdukları söylenebilir, ama ancak dışsal bir düşünce yoluyla birbiri dışında tuttukları zaman. Kavramın içkin ayrımlaşma ve belirle-

nişi yargıda bulunur. Çünkü yargı kavramın belirlenmesidir”. (Hegel, 2004:260).

Öyleyse yargı; tikelliğin içindeki kavram, evrenselin altındaki tikel, ya da kavramın taşıyıcısı olarak Tikel belirlenimdir.

Kavramın taşıyıcıları dil-düşüncede, yine, özne ve yüklemidir. (hemen burada bir yarılma vardır, gerçeklik özne ve yüklem olarak bölünmüş görünür. Oysa özne ve yüklem bölünmüş olarak bulunamazlar, böyle görünüyor olmaları göründükleri gibi olmalarından değil, bizim soyutlayarak anlama yöntemini gerçekmiş gibi kabul edişimizdendir. Kuşkusuz bu keyfiyetin, özgürlüğünün bizi götürdüğü çıkmaz bir yol olduğu için böyle değildir. Aracımızın, anlağın ilk aşamadaki becerisinin kapasitesi o kadardır. Özne ilişkilerden koparılmış kendi başına duran bir tekil, yüklem ise onun dışında kendi başına duran ve sonra bizim tarafımızdan özneye bitleştirilen yada yapıştırılan bir ikinci uç gibi görünür. Ama bu ayırım gene de dil tarafından ortadan kaldırılır. ‘-dır’ koşacı yüklemle özneyi özdeş hale çeviren sihirli bir ektir. (Ama bu sihirli gücün yarattığı sonuç, çoğu zaman kendini bizden saklar ya da anlama dışsal kalışımız bir sonucu olarak bizim tarafımızdan yok muamelesi görür.) Bir yarılmayı, bir ayırımı ortadan kaldırır.

“Genel olarak yargı yetisi tikeli evrensel altında kapsıyor olarak düşünme yetisidir.” (Kant, 2006:28). Kant’ın yargıyı bu tanımlamasında, Yargı da evrensel ve tikelin ilişkisinin niteliği ortaya koyulur.

Bilindiği gibi Kant aklın a priori kategorilerini çıkarsamak için yargı cinslerinin ayırımı yapmış ve bu yargılara denk düşen kategorilerin nesnel gerçekliğin de kategorileri olduğu çıkarımına buradan ulaşmıştır.

Yargıda, özne-yüklem ilişkilerinin karmaşık ve

kurgul- diyalektik yapısı, günlük anlama yetisinin (anlaşın) kavrayabileceği düzeyin üzerinde görünür. Bu derinlerdeki curcunanın yasallığını bulup açığa koymak Hegel'in kurgul düşüncesinin muhteşem sonucudur. Her ne kadar bu kurgul düşünce ile zamanımızın bilinç biçimi arasındaki uçurumun da muhteşem olsa da.

“... Öznedir ki, içerik ilinek ve yüklem olarak onunla ilişkide durur. Bu özne içeriğin bağlandığı ve üzerinde devimin ileri geri işlediği temeli oluşturur. Kavramsal düşünce başka türlü davranır. Kavram nesnenin asıl kendisi olduğu için -ki bu 'kendi' kendini nesnenin oluş süreci olarak sunar-, Özne devinmeksizin ilinekleri taşıyan dingin bir Özne değildir. Tersine, özdevimli ve belirlenimlerini kendi içerisine geri alan kavramdır. Bu devimde o dingin Öznenin kendisi yok olur; ayrımlara ve içeriğe girer ve belirliliği. e.d.ayrılmış içeriği ve onun devinimini oluşturur, onun karşısında durup beklemez. Uslamlamanın dingin öznedeki sağlam zemini böylece sarsılır ve salt bu devimin kendisi nesne olur” (Hegel, 2004:57).

Yargı kavramındaki yarma-yarılma yüklemine nasıl ve nereye oturduğunun bir başka yöntem üzerinden çıkarımını denemeye çalışalım.

1. Gerçek bütündür “Gerçek bütündür. Bütün ise ancak kendi gelişimi yoluyla kendini tümleyen özdür.” (Hegel, 2004:31).

2. Nesnel gerçeklik, düşünsel olarak soyut kavram yoluyla anlaşılabilir.

3. Gerçekliği ele geçirme çabasında düşünce gücünün kullandığı yöntem “yargı”dır.

4. Yargı gerçekliği parçalayarak, ayırarak, yarararak, anlayabilir. Tümünü bir de anlatamaz, Çünkü gerçeklik kurguldur, Anlak ise soyutlama ile iş görebilir. Yani gerçekliğin'bir' belirlenimini işaret ederek ve gerisini ise dı-

şarıda bırakarak.

5. Bu parçalayarak, yarararak anlama ve gerçekliği ortaya çıkarma yöntemi, gerçekliğin bir bölümünü her zaman dışarıda bırakır. Çünkü taşıyabildiği öz tek bir belirlenimdir; öteki belirlenimler, öteki yarılar, bir başka yargının konularıdır ki, onlarda yarılmış olanın bir yarısıdır.

Her özne bütündür; sonsuz belirlenimi vardır, bu belirlenimlerin ifade biçimleri tek, tek olabilir, Bütün içinden tek, ancak o bütün yarılarak alınabilir. Aslında burada soyutlama, işlemi yarma işlemidir.

Anlak soyutlar, Ayırır, Yargı anlağın formudur, öyleyse yargı da soyutlar. Yargı bütünü yarıdığı için, bütünün bir parçası olarak kendi taşıdığını kopardığı için yarıdır.

İsa'nın "Yargılama ki yargılanmayasın" sözü, günlük yaşamda düşünce ya da davranışlarımızın başkaları tarafından yargılanmasından duyduğumuz mutsuzluk ve gerçeğin öyle olmadığı hissi, her yargılamadaki parçalamanın, tek yönlü belirlenimin ve gerçeğin bu yanlış dile getirilişinin sonucudur. Davranışlarımızın yargılanışının yarattığı hoşnutsuzluğun, belki de nedenini tam olarak kavramadığımız için aynıni başkalarına yaparız ki.

Burada olan biten, ele alınan yargı gerecinin soyutlama olduğu, gerçekliği tüm olarak kapsamadığı, olguda yargıya konu edilen belirlenimin gerçekliğin bütünüden yarılarak alınanın, anlamanın (anlağın) konusu yapıldığın apaçık görülür.

Sonuç Yerine

Düşünce, gerçekliği dil aracıyla kavramaya çalışır. Dil, bir aracı olarak, olgu ile düşünceyi eşleştirmede 'bir'leştirir. Bu süreç dilin dolayısı ile olduğu için, bu dolayım hem düşünceyi hem de olguyu kendi formuna çevi-

rirken, her iki arı biçime; hem arı olguya hem de arı Usa etkide bulunur. Bu etkinin araya girmesi gerçekliğin bozulma ihtimalini ortaya çıkarır. Ancak bazı sözcüklerde bu bozulma kendiliğinden ortadan kalkar,ve dilin gerçekliği ortaya sermesinde bu sözcükler hem bozulmanın nasıl olduğunu, hem de nasıl olmadığını gösterir. Böylece bu sözcükler dilin gerçekliği kavramakta kendi katkısı olabilecek olumsuzlukları yok eder. Bazı sözcükler gerçeği daha dolaysız, doğrudan taşırlar.

KAYNAKÇA

- Hançerlioğlu, O. (2005), Felsefe Ansiklopedisi, 4.baskı, İstanbul, Remzi Kitabevi
- Hegel, F. (2004), Küçük Mantık, çev.A Yardımlı, 3.basım, İstanbul, İdea Yayınevi
- Hegel, F. (2004), Tinin Görüngübilimi, çev. A. Yardımlı, 2.baskı, İstanbul, İdea Yayınevi
- Kant, I. (2006), Yargı Yetisinin Eleştirisi, çev.A Yardımlı, İstanbul, İdea Yayınevi
- Nişanyan, S. (2007), Sözlerin Soyağacı: Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü, 3. basım, İstanbul, Adam Yay.
- Püsgüllüoğlu, A. (2010), Arkadaş Türkçe Sözlük, 4.baskı, İstanbul, Arkadaş Yay.